

شیعیان نیجریه

در شماره گذشته (اردیبهشت ۱۳۹۵) درباره فرهنگ و قیام اسلامی در کشور نیجریه مطالبی تقدیم کردیم. اینک در ادامه، به بررسی اوضاع شیعیان آن کشور می‌پردازیم.

به نام **جون بن حوی** در کربلا در رکاب حضرت امام حسین علیه السلام با اشقیا به نبرد برخاسته و سرانجام به فیض شهادت نایل آمده است.

جون بن حوی بن قتاده غلام سیاه‌چهره‌ای بود که مملوک **فضل بن عبدالله بن عبدالمطلب** به شمار می‌رفت، حضرت علی علیه السلام او را به مبلغی خریداری و به صحابی صدیق رسول اکرم صلی الله علیه و آله **ابوذر غفاری** بخشید و به خادم وی معروف شد. بعد از رحلت ابوذر در تبعیدگاه **ربذه**، به جرم

نیجریه تنها پرجمعیت‌ترین کشور اسلامی آفریقا نمی‌باشد، بلکه حدود ده درصد از سکنه **یکصد و هفتاد میلیون**ی این سرزمین، مذهب تشیع اثنی‌عشری دارند. البته عوامل دولتی و برخی رسانه‌های وابسته به کشورهای مرتجع عرب تلاش دارند آمار پیروان تشیع در نیجریه را به کمتر از پنج میلیون نفر برسانند. شیعیان این قلمرو همچون دیگر مسلمانان آفریقا این افتخار را برای خود ثبت کرده‌اند که یکی از سیاهان متعلق به قاره آفریقا

اجازه ندهید به سوی بهشت روانه گردم، تا خوشبو و شرافتمند و روسفید شوم. نه! به خداوند قسم که دست از شما خاندان بر نمی‌دارم تا این خون سیاهم با خون‌های شما آمیخته گردد^(۱).

در روز عاشورا به میدان رزم رفت و رجز خواند و با امویان جنگید تا آن‌که در خون خویش غلطید، امام حسین علیه السلام بر سر پیکرش حاضر گردید و این‌گونه برایش دعا کرد: **بارالها روی جون را سفید گردان! بویش را نیکو کن! او را با ابرار محشور گردان و میان او و حضرت محمد صلی الله علیه و آله و آل او معرفت به وجود آور و دوستی بیفکن!** پیکر این سیاه آفریقایی را بعد از ده روز یافتند و چون خواستند آن را

مبارزه با مفاسد اقتصادی و اشرافی‌گرایی، چون به امیرمؤمنان پیوست و بعد در خدمت امام حسن مجتبی علیه السلام و سپس در رکاب امام حسین علیه السلام قرار گرفت.

منابع تاریخی روایت نموده‌اند، روز عاشورا حضرت ابا عبدالله الحسین علیه السلام خطاب به وی فرمود: **مرخصی که از نزد ما به هرکجا که می‌خواهی بروی، زیرا انگیزه‌ات از ماندن در میان ما خاندان، زندگی همراه با سلامتی و آرامش بوده است و روا نمی‌باشد اکنون که دشمنان بر ما تنگ گرفته‌اند، شما گرفتار گردی. چون عرض کرد: ای زاده پیامبر، من در روزهای آسایش و شادمانی افتخار خدمتگزاری را داشته‌ام ولی شایسته نمی‌باشد در ایام سختی و عسرت دست از یاری شما بردارم. سوگند به خداوند متعال این واقعیت را می‌دانم که بویی ناگوار و چهره‌ای سیاه دارم، ولی چگونه امکان دارد**

۱. سید بن طاووس، اللّهُوف علی قتلی الطُّفوف، ص ۱۰۸، محمد علی قطب، رجال حول الحسین، ص ۱۵۷، مرحوم سماوی، العبار العین، ص ۱۰۵، المجالس السنیه، ص ۱۰۰، علامه مجلسی، جلاء العیون، ج ۲، ص ۱۸۸.

شیعیان نیجریه

هرکجا که آئین اسلام راه می‌یافت و یا در سرزمینی نفوذ می‌کرد، شیعه با آن همگام بوده است. **ابوعبدالله شیعی** اولین فرد بود که مردم آفریقا را به تشیع دعوت کرد و همو بود که برای حکمرانی دولت فاطمیان و ادارسه در شمال این قاره بسترهای لازم را به وجود آورد. تشیع در آفریقا به انتشار خود ادامه داد تا آن‌گاه که قدرت حاکم، در زمانی که فرمانروایی این منطقه در اختیار **معزین بادیس** قرار گرفت، وی که به **شرف‌الدوله** معروف بود، با پیروان اهل بیت پیامبر، در آفریقا به معارضه و دشمنی برخاست و تعداد زیادی از شیعیان را به خاک و خون کشید. **عزالدین ابن اثیر** ذیل حوادث سال ۴۰۷ق، می‌نویسد: «در محرم الحرام این سال تمامی شیعیان سراسر بلاد آفریقا به قتل رسیدند».

دفن کنند، رایحهٔ مشک از آن ساطع بود^(۱).

شیعیان نیجریه در ساحل غربی آفریقا ریختن خون جون در کربلا را نشانهٔ میثاق استوار اجداد آنان با اهل بیت عصمت و طهارت و امام حسین علیه السلام می‌دانند و ایشان نیز به جرم ارادت توأم با بصیرت نسبت به خاندان پیامبر و مروجان فرهنگ ائمه در عصر حاضر (امام خمینی و مقام معظم رهبری) و همگامی با خیزش‌های شیعه مورد یورش دشمنان و مخالفانی که مثلث استکبار، صهیونیست و ارتجاع عربی از آنان حمایت می‌کنند، قرار گرفته‌اند و عده‌ای از آنان در این مصاف به شهادت رسیده‌اند.

چگونگی شکل‌گیری جامعهٔ تشیع در آفریقا

تشیع؛ مولود طبیعی اسلام است و

۱. همان.

غارت نمودند، حتی به عده‌ای از شیعیان که در **المهدیه** به مسجد شهر پناه برده بودند، رحم نکردند و آنان را نیز به طرز فجیعی کشتند^(۱). این فجایع از مصائب بزرگ و جنایات وحشتناکی بود که تشیع در افریقا با آن روبه‌رو گردید. دشمنان با این شرارت و درندگی تصور می‌کردند شجره طیبه محبان اهل بیت را در آفریقا ریشه‌کن ساخته‌اند. اما در سنوات اخیر وقتی اهل بصیرت از کثرت شمار شیعیان در آفریقا اطلاع می‌یابد، برای او روشن می‌شود که بعد از این رویداد دردناک همچنان تشیع حیاتی توأم با پایداری، مقاومت و صلابت دارد^(۲).

امروزه شمار قابل توجهی از مسلمانان آفریقا را شیعیان تشکیل

سپس این مورخ، علت چنین حادثه فجیع را این‌گونه شرح می‌دهد: «**علت این قتل و خونریزی شگفت آن بود که به شیعیان نسبت دادند که از خلفا با بدی و دشنام یاد کرده‌اند.**

روزی **معز بن بادیس** بر عده‌ای از اهل تشیع در شهر قیروان گذر کرد و راجع به آنان پرسش نمود، وقتی اهالی این ناحیه متوجه شدند ابن بادیس از شیعیان تنفر دارد، همان لحظه به مرکز تجمع آنان در **درب‌المقلی** هجوم بردند و آنان را کشتند. این کار با نوعی هوس و طمع پیروان و مأموران **معز بن بادیس** توأم بود زیرا می‌خواستند بعد از این کشتار، اموال و امکانات شیعیان را به یغما ببرند. کارگزاران این حاکم سفاک مردم را علیه این مظلومان تحریک نمودند و در نتیجه بار دیگر نیز گروهی از شیعیان نه‌تنها به قتل رسیدند، بلکه بدن آنان را طعمه حریق نمودند، خانه و محل اقامتشان را

۱. عزالدین بن اثیر، *الکامل فی التاریخ*، ج ۹، ص ۲۵۶ - ۲۵۹.
۲. علامه مظفر، *تاریخ شیعه*، ترجمه سید محمد باقر حجتی، ص ۳۵۵.

شیعیان نیجریه

مالکی بوده‌اند ولی در دهه‌های اخیر به مذهب تشیع گرویده‌اند. به جز شیعیانی که بومی هستند، شماری مهاجر لبنانی نیز در این کشور زندگی می‌کنند. تمام شیعیان نیجریه مذهب اثنی‌عشری دارند، آنان علاوه بر برگزاری مراسم سنتی، مذهبی همچون دسته‌های چند هزار نفری سوگواری‌های محرم، روزنامه، مجله، سایت، تولیدات صوتی و تصویری دربارهٔ مذهب اهل بیت، ائمهٔ معصومین علیهم‌السلام مباحث اعتقادی شیعه و تاریخ تشیع به زبان‌های بومی نیجریه‌ای دارند.

هنگامی که جنبش اسلامی در نیجریه شکل گرفت، برخی اعضای آن به مذهب تشیع گرایش پیدا کردند.

می‌دهند. آنان غالباً در نواحی شرقی پراکنده‌اند و اکثر آن‌ها منشأ مهاجرتی دارند. در کشور اسلامی **تانزانیا**، تعداد شیعیان به لحاظ کمی و از نظر تأثیرگذاری فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی قابل توجه است. در سرزمین **کنیا** نیز شیعیان **بهره**، معروفند. آنان با ویژگی‌های ظاهری، نوع لباس، آموزش‌ها و حمایت‌های دینی و اجتماعی شناخته می‌شوند. در غرب آفریقا تا چند دههٔ قبل تعداد شیعیان بسیار اندک بود، ولی اخیراً آنان رشد کمی و کیفی یافته‌اند و نفوذ فرهنگی و سیاسی این تشکّل، ابرقدرت‌ها و عده‌ای از کارگزاران وابسته به اجانب و دولت‌های مرتجع خاورمیانه را به شدت نگران ساخته است^(۱).

کانون‌های استقرار تشیع در نیجریه

نود درصد شیعیان این کشور تا حدود چهل سال قبل پیرو مذهب

۱. دائرةالمعارف تشیع، ج ۲، ص ۲۸۶، سیری در فرهنگ و تاریخ تشیع، ص ۴۲۲ - ۴۲۳، دانشنامهٔ دانش‌گستر، ج ۱۳، ص ۳۶۱، گیتاشناسی نوین کشورها، ص ۳۵۳، اسلام در آفریقا، ص ۸۵ و ۱۲۷.

جنبش‌های شیعه است. در گذشته این تشکل، کوچک و محدود بوده ولی اخیراً گسترش یافته و به سازمان بزرگی تبدیل شده است. **لاگوس** که تا سال ۱۳۶۸ش به عنوان بندری استراتژیک مرکز حکومت نیجریه به شمار می‌رفت، از نقاطی است که شیعیان در آن فعالیت قابل توجهی دارند، لبنانی‌ها در لاگوس مسجد و حسینیه تأسیس کرده‌اند، مدرسه اهل بیت که تعالیم اعتقادی و شرعی شیعه را به افراد آموزش می‌دهد و در کانو و ایلودین فعال هستند^(۱).

زاریا مهم‌ترین مرکز شیعیان

شهر **زاریا** از توابع ایالت کادونا در نیمه شمالی نیجریه است که در ۲۵۰ کیلومتری مرکز حکومت نیجریه

امواج بیداری اسلامی، انقلاب اسلامی و مقاومت با تکیه بر این مذهب، باعث گردیده است در سال‌های اخیر تشیع مورد استقبال زایدالوصف مسلمانان نیجریه قرار گیرد و به‌رغم تبلیغات منفی و سرکوبی‌های پی‌درپی از جانب مأموران امنیتی و نظامیان، جامعه شیعیان نیجریه در حال رشد، پویایی و تأثیرگذاری می‌باشد.

شیعیان در سه ایالت **کانو** (واقع در شمال غربی)، **لاگوس** (جنوب غربی) و **کادونا** در مرکز نیجریه استقرار یافته‌اند. شهر **کادونا**، مرکز ایالتی به همین نام از مهم‌ترین کانون‌های شیعیان به شمار می‌رود، در این دیار می‌توان آثاری از معماری اسلامی را که مربوط به زمان ورود اسلام به نیجریه می‌باشد، مشاهده کرد. شهر مزبور مورد توجه رسانه‌ها قرار گرفته است زیرا نیجریه میزبان دفاتر اسلامی

۱. سایت ویکی شیعه (Wikisgia). ذیل نیجریه، سرزمین و مردم نیجریه، ص ۱۷، روزنامه اطلاعات، ۱۳۹۴/۱۰/۱۴.

شیعیان نیجریه

شیعیان نیجریه است. در این مراسم، عده‌ای از مسلمانان اهل سنت نیز حضور می‌یابند، مراسم راهپیمایی روز قدس و ابراز نفرت از رژیم اشغالگر قدس و دولت تروریستی صهیونیست همه‌ساله در زاریا برگزار می‌گردد.

در روز قدس سال ۱۳۹۳ش این راهپیمایی مورد هجوم وحشیانه پلیس نیجریه قرار گرفت که در این یورش ددمنشانه عده‌ای از شیعیان و سه فرزند شیخ ابراهیم زکزاکو به شهادت رسیدند. این رویداد تلخ و اسف‌بار برای مدتی زاریا را در صدر اخبار رسانه‌های جهان اسلام قرار داد. هم‌چنین ارتش نیجریه در سالروز شهادت حضرت امام رضا در ۱۴۳۷ق/۲۱ آذر ۱۳۹۴ش، به شیعیان که در این حسینیه مشغول عزاداری بودند، حمله کرد و صدها نفر، از جمله فرزند دیگر شیخ زکزاکو را به شهادت رسانید و این شیخ مبارز را به شدت مورد ضرب و شتم و آماج گلوله‌های

یعنی شهر آبوجا، قرار دارد. زاریا حدود سیصد کیلومتر مربع مساحت و قریب دوازده میلیون نفر سکنه آن است. دانشگاه احمدبلو که مهم‌ترین و بزرگترین دانشگاه نیجریه به‌شمار می‌رود، در زاریا واقع گردیده است. شیخ ابراهیم زکزاکو، رهبر شیعیان نیجریه مدتی در این کانون علمی و آموزشی تحصیل نموده است. حسینیه بقیه‌الله در زاریا محل اجتماع و کانون فعالیت فرهنگی، آموزشی و تبلیغی شیعیان می‌باشد. آنان مراکزی همچون سوگواری‌های ایام محرم و صفر، اربعین، سالروز ولادت و شهادت ائمه، کلاس‌های تفسیر قرآن و نهج‌البلاغه را که مدرس و مربی آن شیخ ابراهیم زکزاکو است، در این حسینیه برگزار می‌کنند. شیعیان مناطق شمالی نیجریه، هر سال با راه‌اندازی کاروان‌هایی خود را به زاریا می‌رسانند تا در مراسم اربعین این حسینیه حضور یابند که از باشکوه‌ترین آئین‌های

خود قرار داد و در وضع وخیمی او را دستگیر نمود که هنوز هم در بازداشت بسر می برد.

شیعیان شهر زاریا رابطه ای بسیار خوب با مسلمانان اهل سنت دارند و در کنار آنان در مساجد این شهر نماز می خوانند. خود نیز در مسجد جامع زاریا به اقامه جماعت و برپایی مراسم مذهبی اقدام می نمایند. آنان در ارائه خدمات اجتماعی، کمک به فقرا و محرومان، بین شیعه و سنی تفاوتی قایل نمی گردند^(۱).

شیعیان نیجریه که هنوز هم زخم استعمار انگلستان را بر پیکر خود دارند، شیخ ابراهیم زکزاکی را که در شهر زاریا استقرار داشت، ناجی و منادی بیداری مسلمانان در این سرزمین می دانند. آنان علی رغم تمام محدودیت ها و فشارها به حرکت معنوی خود ادامه داده اند، با این حال از دسترسی به کتب و منابع تشیع محدودند و حتی به نهج البلاغه،

صحیفه سجادیه و مفاتیح الجنان به آسانی و به وفور دسترسی ندارند. محرم و عاشورای حسینی از اساسی ترین نمادها و فرصت های شیعیان زاریا برای رساندن پیام خود به جامعه تشنه حقیقت نیجریه است. نوارها و نرم افزارهای سخنرانی های شیخ زکزاکی و دیگر رهبران و علمای شیعه در میان مردم توزیع می گردد و حتی عده ای از شهرهای دور و کشورهای همسایه، خود را به شهر زاریا می رسانند تا این نوارها و سی دی ها را به دست آورند و به عنوان سوغات برای دیگران ببرند^(۲).

۱. سایت جنبش اسلامی نیجریه، مجله گنجینه، مجمع جهانی اهل بیت، و نیز نامه فاجعه خونین روز قدس در زاریا، ۱۳۹۳/۵/۱۶، ص ۴ - ۵ و یکی شیعه.

۲. روزنامه کیهان، ش ۲۱۲۳۱، ۱۳۹۴/۹/۲۵.